

Sygn. akt III AUz 199/17

POSTANOWIENIE

Dnia 27 czerwca 2017 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Alicja Podlewska (spr.)

Sędziowie: SA Bożena Grubba

SA Aleksandra Urban

po rozpoznaniu w dniu 27 czerwca 2017 r. na posiedzeniu niejawnym

sprawy K. L.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o emeryturę

na skutek zażalenia Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

na postanowienie zawarte w punkcie II wyroku Sądu Okręgowego w Słupsku V Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 11 maja 2017 r., sygn. akt V U 163/17

postanawia:

1. zmienić zaskarżone postanowienie i zasądzić od K. L. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. kwotę 180 (sto osiemdziesiąt 00/100) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego;
2. odstąpić od obciążenia K. L. kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu zażaleniowym.

SSA Alicja Podlewska SSA Bożena Grubba SSA Aleksandra Urban

Sygn. akt III AUz 199/17

UZASADNIENIE

Postanowieniem zawartym w punkcie II wyroku Sąd Okręgowy w Słupsku odstąpił od obciążania ubezpieczonego K. L. kosztami procesu, na podstawie art. 102 k.p.c.

Sąd I instancji uznał, iż ubezpieczony działał w procesie w przeświadczeniu o słuszności swych żądań, a ocena ich zasadności wymagała prawidłowej wykładni przepisów prawa. Ubezpieczony był przekonany, że udowodnienie okresu pracy w szczególnych warunkach umożliwi przyznanie mu prawa do świadczenia, natomiast błędnie postrzegał okresy bezrobocia bez prawa do zasiłku, jako okresy nieskładkowe. Nadto Sąd wskazał, że ubezpieczony pracował jako pracownik fizyczny i traktorzysta. Uznał, iż jego możliwości intelektualne nie są znaczne, zatem usprawiedliwione jest stanowisko, że ubezpieczony mógł błędnie przypuszczać, iż może wygrać spór.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł organ rentowy, zarzucając naruszenie art. 102 k.p.c. poprzez niewłaściwe zastosowanie. Pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia i zasądzenie na jego rzecz kwoty 180 zł

tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego oraz zasądzenie kosztów postępowania zażaleniowego według norm przepisanych.

Organ rentowy wskazał, że zastosowanie art. 102 k.p.c. może nastąpić wówczas, gdy strona przegrywająca znajduje się w wyjątkowo trudnej sytuacji majątkowej, a wytaczając powództwo, była subiektywnie przeświadczona o słuszności dochodzonego roszczenia (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 2011 r., I OCZ 171/2010, Lexis Nexis nr 3874865 oraz z dnia 11 sierpnia 2010 r., ICZ 51/2010 Lexis Nexis nr 3873691). Ubezpieczony w żadnej mierze nie wykazał, iż jego przekonanie o słuszności odwołania było racjonalnie uzasadnione oraz że znajduje się w wyjątkowo trudnej sytuacji. Zainicjowanie procesu celem uzyskania informacji i wyjaśnień co do przyczyn wydania zaskarżonej decyzji nie może stanowić podstawy do zastosowania art. 102 k.p.c.

Zdaniem pozwanego, stanowisko Sądu I instancji wyrażone w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia wypacza ideę przepisu art. 102 k.p.c., gdyż każdorazowo należałoby odstępować od kosztów procesu, w sytuacji gdy w sprawie o emeryturę lub jej wysokość, a więc w dominującej części spraw tego rodzaju, Sąd stwierdzi, że strona inicjująca proces działała w przeświadczeniu słuszności swych żądań, a ocena ich zasadności wymaga prawidłowej wykładni przepisów prawa.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Zażalenie organu rentowego zasługuje na uwzględnienie.

Dwie podstawowe zasady rozstrzygania o kosztach procesu, a mianowicie zasadę odpowiedzialności za wynik procesu oraz zasadę kosztów niezbędnych i celowych, statuuje art. 98 k.p.c. Sam fakt przegrania procesu – co do zasady – stanowi podstawę do zastosowania omawianej regulacji art. 98 k.p.c. Z jej istoty wynika bowiem, iż strona przegrywająca sprawę – zarówno materialnie, jak i formalnie – niezależnie od ewentualnej winy w prowadzeniu procesu, ponosi również finansową odpowiedzialność za koszty poniesione przez przeciwnika niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lutego 2012 r., V CZ 146/11, LEX nr 1147818).

Obciążenie strony, zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, całością lub nawet tylko częścią kosztów procesu może w okolicznościach konkretnej sprawy pozostawać trudne do pogodzenia z poczuciem sprawiedliwości oraz zasadami współżycia społecznego.

Z tego względu ustawodawca przewidział - w art. 101, 103, 110 i art. 842 § 1 k.p.c. (zasada zawinienia), art. 102 (zasada słuszności) oraz art. 100 i 104 (zasada kompensaty kosztów) - specjalne unormowania pozwalające nie obciążać strony przegrywającej obowiązkiem zwrócenia przeciwnikowi całości lub części kosztów.

W szczególności, stosownie do treści art. 102 k.p.c., w wypadkach szczególnie uzasadnionych Sąd może zasądzić od strony przegrywającej tylko część kosztów

albo nie obciążać jej w ogóle kosztami. Przepis ten ustanawia zasadę słuszności, będącą odstępstwem od zasady odpowiedzialności za wynik procesu; jest więc rozwiązaniem szczególnym, niepodlegającym wykładni rozszerzającej, wykluczającym stosowanie wszelkich uogólnień, wymagającym do swego zastosowania wystąpienia wyjątkowych okoliczności.

Przepis artykułu 102 k.p.c. jest przejawem tzw. prawa sędziowskiego i może być stosowany wówczas, kiedy okoliczności konkretnej sprawy dają ku temu podstawy. Jego celem jest zapobieżenie wydaniu orzeczenia o kosztach procesu, które byłoby niesprawiedliwe, sprzeczne z powszechnym odczuciem sprawiedliwości oraz zasadami współżycia społecznego.

Analizowany przepis nie konkretyzuje pojęcia wypadków szczególnie uzasadnionych, pozostawiając ich kwalifikację, przy uwzględnieniu całokształtu okoliczności danej sprawy, sądowi (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 grudnia 1973 r., II CZ 210/73, LEX nr 7366). Do kręgu tych okoliczności należy zaliczyć zarówno fakty związane z samym przebiegiem procesu (np. sposób prowadzenia procesu przez stronę, charakter zgłoszonego roszczenia, jego

znaczenie dla strony, subiektywne przekonanie o zasadności roszczenia, przedawnienie roszczenia), jak i fakty leżące na zewnątrz procesu (np. sytuacja życiowa i stan majątkowy strony), a okoliczności te powinny być oceniane przede wszystkim z uwzględnieniem zasad współżycia społecznego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2012 r., I UZ 86/12, LEX nr 1228427 oraz z dnia 17 kwietnia 2013 r., V CZ 124/12, Legalis).

Przekładając powyższe na grunt niniejszej sprawy, stwierdzić należało, iż samo subiektywne przekonanie ubezpieczonego o zasadności żądania nie stanowi dostatecznej podstawy do odstąpienia od obciążenia go kosztami procesu. Zasadnie bowiem pozwany zarzuca, iż przy takiej wykładni w praktyce każdy podmiot inicjujący postępowanie sądowe mógłby skutecznie domagać się zastosowania art. 102 k.p.c. Przedmiotem sporu było prawo do emerytury w warunkach szczególnych, a wynik procesu zależał od wykazania przez ubezpieczonego okoliczności faktycznych: 25 letniego stażu ogólnego i 15 letniego stażu pracy w warunkach szczególnych liczonego do dnia 31 grudnia 1998r. (art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z FUS). Sprawa zatem nie miała zawilego charakteru. Pozwany wyjaśnił motywy nieuwzględnienia ubezpieczonemu do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w charakterze traktorzysty – w uzasadnieniu decyzji i w odpowiedzi na odwołanie, jak również wskazał na niewykazanie wymaganego stażu ogólnego, a ubezpieczony nie cofnął swojego odwołania. Wobec powyższego, ubezpieczony angażując pozwanego w spór sądowy winien liczyć się z koniecznością poniesienia dodatkowych kosztów. Podkreślić przy tym należy, iż nie wnosił o odstąpienie od obciążenia go tymi kosztami na wypadek przegrania sprawy.

W uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia Sąd I instancji wskazał, iż uwzględnił również sytuację majątkową ubezpieczonego, w świetle której sprzecznym z zasadami współżycia społecznego byłoby obciążanie go kosztami zastępstwa procesowego. Sąd Okręgowy nie sprecyzował jednakże na czym ta sytuacja majątkowa ubezpieczonego polega. Z akt rentowych wynika natomiast, iż od maja 2008 r. wnioskodawca pozostaje w zatrudnieniu w (...) w P. na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony (zaświadczenie k. 19 a.r.), stąd nie ma podstaw do wnioskowania, iż nie ma on żadnych środków na pokrycie kosztów zastępstwa procesowego za I instancję w stawce minimalnej (180 zł).

W ocenie Sądu odwoławczego, brak było zatem podstaw do zastosowania przez Sąd I instancji przepisu art. 102 k.p.c., co słusznie zarzucił pozwany.

Ze wskazanych powyżej względów, Sąd Apelacyjny zmienił zaskarżone postanowienie, na podstawie art. 386 § 1 k.p.c. w zw. z art. 397 § 2 zd. 1 k.p.c. w zw. z § 9 ust. 2 i § 15 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz. U. 2015 r., poz. 1804), mając na uwadze niezbędny nakład pracy pełnomocnika oraz czynności podjęte przez niego w sprawie, a także charakter sprawy i wkład pełnomocnika w przyczynienie się do jej wyjaśnienia i rozstrzygnięcia – art. 109 § 2 kpc in fine, o czym orzekł w punkcie 1 postanowienia.

W punkcie 2 Sąd Apelacyjny, na podstawie art. 102 k.p.c., odstąpił od obciążania ubezpieczonego kosztami zastępstwa procesowego pozwanego w postępowaniu zażaleniowym, zważywszy iż wadliwość rozstrzygnięcia Sądu I instancji była wyłącznie wynikiem nieprawidłowego zastosowania przepisów przez Sąd I instancji, na co ubezpieczony nie miał wpływu.

SSA Alicja Podlewska SSA Bożena Grubba SSA Aleksandra Urban